UMEÅ KOMMUN

Samråd med vårdnadshavare – nationella minoritetsspråk

Mötesanteckning

2021-05-04
Klockan 18.00-19.30
Teams

Närvarande:
Fyra representanter för de nationella minoriteterna i Umeå

Tjänstepersoner:
Marie Karling, utvecklingsledare, utbildningskontoret
Kristiina Burman, chef, Kompetenscentrum för flerspråkighet (KCF)
Anneli Fors Alajääskö, modersmålslärare i finska och koordinator på språknaven, KCF
Ulla Kinnunen Nassiri, modersmålslärare och förstelärare i finska och, KCF
Aino Dahl, minoritetssamordnare, Minoritet
Peter Steggo, minoritetssamordnare, Minoritet

Ärende:	**Notering:**
Presentationsrunda	Marie Karling öppnar mötet och deltagarna presenterar sig för varandra.
Kommunens verksamhet	Marie Karling presenterar vad lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk säger om samråd. Kommunen ska särskilt främja samråd med barn och unga och anpassa samrådsformerna för dem. Det är viktigt att tydliggöra syfte och förväntningar på samråden och att kommunen samråder med rätt målgrupper. Hur bedriver kommunen undervisning i förskola och skola och vad måste kommunen tänka på? De finska och samiska språknaven binder samman förskolorna Lundagård respektive Snöflingan med Kompetenscentrum för flerspråkighet (KCF). Kommunen ska arbeta fram vision, mål och språkmodeller för första- och andraspråkare. Samrådsformer ska arbetas fram med vårdnadshavare, barn och unga. En tidsplanering har tagits fram för utvecklingsarbetet som omfattar kartläggningar, enkätundersökningar och samrådsmöten samt en processutbildning inom kommunen. Under hösten 2020 har en kartläggning genomförts och under våren 2021 har enkäter om samrådsformer gått ut till vårdnadshavare inom förskola och modersmålsundervisning och elever med modersmålsundervisning i

	något av de nationella minoritetsspråken. En sajt kommer att tas fram med information om hur kommunen arbetar med de nationella minoritetsspråken inom område utbildning. Kristiina Burman berättar om hur Kompetenscentrum för flerspråkighet organiserar modersmålsundervisningen och vilka kraven som ställs för elever som vill läsa ett nationellt minoritetsspråk som modersmål i grundskolan och på gymnasiet. Det finns olika kursplaner för elever med nationellt minoritetsspråk som första- respektive andraspråk. Det finns 47 elever som läser finska som förstaspråk och 39 som läser finska som andraspråk från förskoleklass. I gymnasiet finns det två elever som läser finska. Totalt sju elever läser meänkieli och det sker genom fjärrundervisning från en annan kommun. Sju elever läser lulesamiska via fjärrundervisning från Sameskolstyrelsen och kommunen erbjuder undervisning för 16 elever i nordsamiska, 14 elever i sydsamiska, fem elever i umesamiska och en elev i pitesamiska. Elever i grundskolan erbjuds 120 minuter modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken per vecka. Under pandemin erbjuds elever i årskurs 4–9 digital undervisning. På gymnasiet erbjuds elever 60 minuter modersmålsundervisning per vecka. Om det saknas lärare för undervisning i samiska köps undervisningen in från Sameskolstyrelsen. Ulla Kinnunen Nassiri och Anneli Fors Alajääskö beskriver undervisnings-modeller i modersmålsundervisningen med fokus på språkutveckling och kooperativt lärande mellan elever. Undervisningen har tydlig struktur och ofta används genrepedagogik med olika texttyper. I finska finns det stor variation av arbetsböcker för målgrupperna första- och andraspråkare. I samiska måste lärarna till stor del skapa material själva. Lärarna delar med sig av material sinsemellan. Undervisningen ska skapa ett intresse för språket och att det ska vara roligt att lära sig ett nationellt minoritetsspråk. I vissa fall är det möjligt att slå samman undervisningsgrupperna en del av tiden för att ägna sig åt kooperativt lärande. Kompetenscentrum för flerspråkighet erbjuder också andra språkstärkande och revitaliserande insatser. Språkstöd erbjuds på Hublluo i syd-, ume- och nordsamiska och på Lundagård på finska. Språkduschar erbjuds för förskolebarn och elever i modersmåls-undervisningen i finska, meänkieli och samiska. Språkduscharna utvärderas och det är viktigt för att kunna utveckla formerna. Språkduscharna har varit inställda under pandemin.
Diskussion	Reflektioner, frågor och synpunkter från vårdnadshavare:

	• Finns det möjlighet att läsa minoritetsspråk som modernt språk i Umeå? Den möjligheten ges i andra kommuner. Det är upp till rektorn på respektive skola att erbjuda det. Umeå kommun har besvarat en remiss som omfattar den frågan. • Antalet elever minskar med ökad ålder. Spelar nyinflyttade elever någon roll för statistiken? Efter årskurs 3–4 minskar antalet elever och det beror bland annat på ökade krav i undervisningen och fritidsaktiviteter för eleverna. • Har elever gått vidare från grundskolan till gymnasiet i samiska? Det är främst elever i nordsamiska som har läst samiska i gymnasiet. • Det saknas rutiner för modersmålsundervisningen och kontakt med handledare. Ofta får föräldrarna lösa situationen med läraren för att ordna undervisningen. Det är viktigt att skolorna informeras om att modersmålsundervisningen är deras ansvar och att det regleras i lagen. Skolorna ska se till att rutinerna fungerar så att föräldrarna kan känna sig trygga. Det finns en modell som är framtagen på Kompetenscentrum för flerspråkighet för modersmåls-undervisningen. Modellen synliggör modersmålsundervisningens värde för skolorna. • Det behövs kontinuitet för att språkduscharna verkligen ska kunna stärka språket. Det måste ske oftare än en gång per termin. I Tromsö erbjuds språkduschar en gång i veckan och norska Sametinget har beviljat medel för det. Språkduscharna var i början en viktig ny arena för språkinlärning. I Umeå är situation annorlunda, eftersom det finns fler språk och barnen är en mer heterogen grupp. I Tromsö erbjuds språkduschar i nordsamiska och fler elever har samiska som förstaspråk. Om det inte finns andra arenor än modersmåls-undervisning kan kommunen inte stärka språken. I Tromsö handlar det om språkbevarande och i Umeå om språkåtertagande. Det finns en utmaning att få äldre elever att delta på språkduschar. För de allra yngsta barnen har vårdnadshavare deltagit i större utsträckning. • Det har framkommit att vissa elever och elevgrupper blir mobbade om de har undervisning på en annan skola. Mobbing måste informeras till skolorna och lärarna. Det måste anmälas till rektorn och det ansvaret har varje pedagog enligt skollagen. Det måste anmälas för att det ska kunna åtgärdas.

	• Finns det några andra positiva effekter av att undervisningen sker på distans? Elever har inte behövt resa till andra skolor och byta buss efter skoldagen. Det har varit enklare att delta i undervisningen. En del elever har upplevt det som negativt att behöva åka till en annan skola. • Digital undervisning är inte helt optimalt för de yngsta. De saknar möjligheten till socialisering och det vore bra om elever upp till årskurs fyra fick träffa sin lärare i en bekant och trygg miljö. • Digital undervisning till elever i årskurs 2 känns inte optimalt utifrån flera aspekter, inte minst det relationella, den kontakten man får med sin lärare. • För en del som bor utanför Umeå har det varit bra att barnen har kunnat läsa via nätet och inte behövt resa till stan för 1–2 lektioner. • Språkduschar behövs i större utsträckning och för alla elever. Distansundervisning har erbjudits på grund av pandemin. Fjärrundervisning är det som ska erbjudas. Förut har eleverna undervisats enskilt och den modellen har inget stöd i forskningen. Att möta andra elever ger en kontext och ett sammanhang. Eleverna ska mötas och lära tillsammans. I enstaka fall har elever som har varit yngre erbjudits distansundervisning. Upp till årskurs tre erbjuds elever undervisning på plats. Från årskurs fyra erbjuds modersmålsundervisning i grupp. I början av 2021 erbjöds gruppundervisning på distans och lärarna reste till olika skolor för att kunna träffa eleverna. Det går att arbeta med en kombination av språkduschar på plats och på distans. Förslaget är att utveckla språkduscharna och att det erbjuds två gånger per termin. Vilka är det som mest behöver språkduschar? Utifrån olika behov som eleverna har utifrån ålder, intresse och språkkunskaper. Finns det förslag på hur elever från årskurs 5 och uppåt kan lockas att delta i språkduschar? • Äldre elever lockas inte av att pyssla, leka och sjunga. De vill ha fysiska aktiviteter och vistas utomhus. Det kanske inte är språkstärkande att spela fotboll, men eleverna anser att det är det. De äldre vill inte alltid ha det så strukturerat, men utan struktur finns det en risk att deltagarna börjar prata majoritetsspråket. Kommunen kan inte ensam ansvara för språkarbetet utan det måste omfatta föreningar. Det behövs en kontinuitet så att eleverna läser vidare och exempelvis blir lärare.

	Kompetenscentrum för flerspråkighet har diskuterat hur de kan nå de äldre eleverna, exempelvis via bowling och pingis där man gör något konkret som inte upplevs som barnsligt, lite som en ungdomsgård. • Det vore bra om fler föräldrar deltog vid samråden. Efter samrådet med vårdnadshavare inom förskola har det framkommit att barn som har gått på Lundagård har sämre kunskaper i finska då de börjar skolan. Det är nyttigt för föräldrarna att delta och träffa varandra för att få idéer av varandra. Kommunen måste prova sig fram om hur samråden ska genomföras. Det finns andra kanaler att nå ut, exempelvis språkduschar och föräldramöten. Ambitionen är att börja utarbeta språkmodeller för finska och samiska med start hösten 2021 i samarbete med Umeå universitet och Högskolan i Dalarna. Det kommer att ske genom aktionsforskning och projektet kommer att vara treårigt. • Kommunen kan också samråda med föreningarna, framför allt med dem som anordnar aktiviteter för barn och ungdomar. Umeå kultur och fritid sitter med i arbetsgruppen för det minoritetspolitiska arbetet i Umeå kommun och den typen av samråd diskuteras där. • På det öppna samrådet i början av året diskuterades de tidigare tvåspråkiga klasserna. Det kanske kan vara en möjlighet inför framtiden. Det finns lagstiftning som stödjer det och det finns också möjlighet att erbjuda samisk integrering. • Från Umeå universitets sida finns det ambitioner om att starta träningsskolor där det erbjuds tvåspråkig undervisning. Om det satsas från universitetet kanske det kan samfinansieras med kommunen. Kommunen måste samarbeta på bred basis och det är värdefullt att studenter från universitetet kan göra sin praktik i kommunens verksamheter. Kommunen måste titta på olika typer av samråd och inriktningen för språkduschar.

Noterat av Peter Steggo, minoritetssamordnare